

Малініна А.Ф.

Бердянський державний педагогічний університет

ПРУССЬКИЙ КОНСУЛ У КЕРЧІ ЕДВАРД КЕТТЛІ ТА ЙОГО РОДИНА

У своїй статті авторка детально аналізує біографію Едварда Кеттлі, акцентуючи увагу на його походженні, кар'єрі та діяльності в якості прусського консула в Керчі. Кеттлі народився в Санкт-Петербурзі у 1816 році в англійській родині торговців, яка була добре інтегрована в британську спільноту Російської імперії. Його родинне коріння простежується до XVII століття, зокрема до прапрадіда Стівена Кеттлі, який заснував торговий бізнес у Лондоні. Авторка досліджує торгову діяльність родини Кеттлі, зазначаючи, що батько Едварда, Роберт IV Кеттлі, представляв компанію Cattley & Co, яка спеціалізувалася на міжнародній торгівлі. Саме завдяки родинним зв'язкам у комерційній сфері Едвард Кеттлі отримав значний досвід у веденні бізнесу та міжнародних економічних відносинах. Щодо дипломатичної кар'єри, дослідження висвітлює призначення Кеттлі на посаду прусського консула в Керчі у 1845 році. Його головним завданням було представництво інтересів Пруссії в регіоні, який ставав дедалі важливішим для міжнародної торгівлі, особливо в контексті морських перевезень через Чорне та Азовське моря. Консул займався підтримкою прусських купців, контролем торговельних угод, а також забезпеченням безпеки судноплавства. Авторка статті спирається на багатий архівний матеріал, зокрема на документи Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz у Берліні, що дозволяє реконструювати деталі діяльності Кеттлі на консульській посаді. Важливу роль відіграють також наукові публікації, що аналізують розвиток мережі прусських консульств у Південній Україні, а також британські архіви, що містять інформацію про взаємодію Кеттлі з британськими та прусськими дипломатами. У статті також розглядається особисте життя Едварда Кеттлі: його одруження з Клеменс Елізою Кемп у 1843 році, народження дітей та подальші етапи життя після завершення дипломатичної служби. Окремо аналізується переїзд Кеттлі до Бердянська у 1848 році та його спроби розширити прусську консульську мережу в цьому регіоні. Таким чином, дослідження не лише заповнює прогалини у вивченні дипломатичної історії Півдня України, а й вводить до наукового обігу унікальні дані про англійського торговця та дипломата, який відіграв значну роль у розвитку міжнародної торгівлі та консульської служби в XIX столітті.

Ключові слова: Пруссія, Британія, консул, Керч, міжнародна торгівля, дипломатія.

Постановка проблеми. Важливим маркером прогресу експортної торгівлі через міста-порти Півдня України стало розширення там мережі іноземних консульств, серед яких було і засноване у 1845 р. консульство Пруссії в Керчі.

Ініціатором та першим за хронологією прусським консулом в Керчі став Едвард Кеттлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До останнього часу консульська діяльність Едварда Кеттлі була практично обійдена в історіографії. І тільки у 2020–2021 рр. І. Лиман і В. Константинова написали дві статті, в яких про Кеттлі йдеться в контексті розгляду історії всіх прусських консулів на Півдні України [24–25].

Постановка завдання. Уточнення переважно на архівних справах Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz у Берліні подробиць діяльності Кеттлі на консульській посаді, висвітлення інших аспектів його біографії та родинних зв'язків і є метою нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Англієць Едвард Кеттлі народився у Петербурзі 17 квітня 1816 р. Його генеологія простежена до народженого близько 1580 р. прапрапрапрадіда, Стівена Кеттлі, і народженої у 1581 р. прапрапрапрабабусі Елізабет Джуб, які одружились у 1609 р. у Нормантоні [9; 24–25].

Майбутній прусський консул народився у столиці Російської імперії, бо туди на початку XIX ст. перебрався з Англії його батько, народжений у 1787 р. Роберт IV Кеттлі [9], представляючи компанію «Cattley & Co». Щодо історії виникнення цієї компанії Марі-Луїза Карттунен у своїй захищеній в університеті Хельсінки дисертації писала, що Стівен Кеттлі (перший), 1725 року народження, прийшов до Лондона пішки з рідного Йоркширу. Стівен Кеттлі (перший), проявивши себе в британській столиці найкращим чином, заснував власний торговий будинок і одружився з дочкою свого лендлорда Анною Боде, отримавши разом із нею

щедре придане. Що сталося першим, заснування Кеттлі торгового будинку чи його одруження, Марі-Луїза Карттунен не з'ясувала, втім, небезпідставно припустила, що шлюб був першим.

У Стівена та Анни Кеттлі (в дівоцтві Бодє) народились кілька доньок і син Джон, які дожили до зрілого віку. Втім, для продовження свого бізнесу Стівен Кеттлі обрав не рідного сина, а Роберта – сина свого брата. Роберт певний час вів справи разом із дядьком, а згодом і успадкував лондонський бізнес Стівена Кеттлі. Інший племінник Стівена Кеттлі, молодший брат Роберта, Стівен Кеттлі (другий), у 1772 р. був відправлений до Петербургу, аби набрався досвіду в Лондонському торговому будинку. В столиці Російської імперії Стівен Кеттлі (другий) у партнерстві зі своїм рідним братом Робертом та двоюрідним братом Джоном (сином Стівена Кеттлі (першого)) у 1784 р. і відкривав компанію «Cattley & Co» [17, с. 203–204], до якої у 1802 р. доєднався батько прусського консула.

Пропрацювавши 5 років у Петербурзі, у 1807 р. молодий Роберт Кеттлі був змушений повернутись до Англії у зв'язку із приєднанням Російської імперії до континентальної блокади його батьківщини. Діяльність у Петербурзі він відновив тільки в 1813 р., швидко досягши комерційного успіху на ниві експортної діяльності [27, с. 94].

Згідно з даними родинного генеолога Тіма Кеттлі, повтореними Стівеном М. Харрісом, Роберт Кеттлі став єдиним іноземцем, нагородженим російським імператором орденом Святого Володимира [14, с. 60]. Втім, зрозуміло, що батько Едварда Кеттлі був єдиним іноземним кавалером цього ордену в кращому випадку на певний момент, адже, скажімо, серед прусських підданих, які також були нагороджені орденом Святого Володимира, були Фрідріх Генріх Карл, принц Пруський, генерали Густав фон Альвенслебен, Карл фон дер Гребен, Генріх фон Діст, Герхард Іоганн Давід фон Шарнхорст.

Марі-Луїза Карттунен писала про батька прусського консула в Керчі як про старшого члена на той час однієї з найвпливовіших англійських сімей Петербургу [18, с. 13].

Помер Роберт Кеттлі 18 квітня 1859 р. Поховали батька прусського консула в Керчі в Чепстоу [9] – маленькому місті на південному сході Уельсу.

Едвард Кеттлі був старшим не лише серед чисельних дітей Роберта Кеттлі, але і серед всіх онуків Річарда Кеттлі.

Станом на 1835 р., майбутній прусський консул був британським підданим і камердинером

[16, с. 421] у Петербурзі, і там же 20 квітня 1843 р. одружився зі своєю одноліткою Клеменс Елізою Кемп.

Згідно з ресурсом «Descendants of Stevan Catlay and Elizabeth Jube», 2 жовтня 1844 р. вже в Криму народився син цього подружжя – Едвард Аббс Кеттлі [9].

Згодом Едвард Аббс, якого в Російській імперії йменували Дмитром Дмитровичем, також став купцем, що займався торгівлею зерном і лісом. Частиною родинного бізнесу Кеттлі були лісопильні в Йорку [14, с. 60]. Дружиною Едварда Аббса Кеттлі і, відповідно, невісткою прусського консула в Керчі була американка Луїза Гаррієтт Роупс [28], донька Вільяма Хупера Роупса, купця і очільника заснованої його батьком фірми «Ropes & Co», який став американським послом у Петербурзі в 1850 р. [27, с. 96] Луїза Гаррієтт Роупс народилась у Лондоні в тому ж році, що і її чоловік. Весілля Едварда Аббса та Луїзи Гаррієтт відбулось у 1869 р. у Хакні, районі Східного Лондона [9]. За даними Юлії Манке-Девлін, Едвард Аббс Кеттлі з дружиною залишив Російську імперію і перебрався до Англії у 1872 р. [27, с. 96].

Невістка прусського консула, яка професійно займалась музикою, пішла з життя 17 січня 1903 р. у британському місті Тенбі – морському курорті в південно-західному Уельсі. Сам син прусського консула в Керчі Едвард Аббс Кеттлі помер у Петербурзі 26 січня 1912 р. [9].

Луїза Гаррієтт Кеттлі (в дівоцтві Роупс) стала матір'ю онуків консула Едварда Кеттлі Вільяма Едварда Кеттлі, який народився 6 березня 1870 р. у Петербурзі та помер у 1950 р., і Льюїса де Монморансі Кеттлі, що народився 16 січня 1872 р. також в столиці Російської імперії і помер 10 лютого 1962 р. у Іпсвічі – портовому місті на сході Англії, за 80 миль від Лондона.

Те, що Едвард Кеттлі та його дружина перебрались мешкати з Петербургу до Керчі (що відбулось, зокрема, і в факті хрещення у 1844 р. саме у Керчі їхньої дитини), не можна не пов'язувати з тим фактом, що народжений у Петербурзі 24 квітня 1817 р. молодший брат Едварда Чарльз Роберт Кеттлі ще у 1841 р. став віце-консулом Британської імперії у Керчі [14, с. 60–61], перебуваючи на цій посаді до травня 1854 р. У Національному архіві (Велика Британія) зберіглося листування консула Кеттлі із Лондоном за 1843–1849 та 1851–1854 рр. На відміну від старшого брата, який згодом був «торгуючим» (“trading”) прусським консулом, Чарльз Кеттлі, як і більшість інших британських консулів у регіоні, був кон-

сулом «не торгуючим» (“non-trading”, “Consul de carrière”, a career consul”).

Доволі недовго проживши в Керчі після переїзду туди з Петербургу, саме Едвард Кеттлі виступив ініціатором створення там прусського консульства, звернувшись 10 грудня 1844 р. із відповідним листом до надзвичайного посланника Пруссії і повноважного міністра при російському імператорському дворі. Пропонуючи себе на посаду прусського консульського представника в Керчі, Кеттлі посилався на почуте ним від капітанів прусських суден бажання мати хоча б віце-консульство своєї держави в місті на Керченській протоці.

Напевно, в швидкому просуванні справи сприяли зв'язки Кеттлі в Петербурзі: ідею одразу підтримав знайомий батька майбутнього консула віце-консул Пруссії у Петербурзі Йоганн Бернгард Кемпе. Підтримав ідею і єдиний тоді прусський консул в регіоні – Йоган Альбрехт Бок.

Через 7 місяців після початку бюрократичної процедури, 12 липня 1845 р. Кеттлі був призначений вже не віце-консулом (як пропонував 10 грудня), а консулом Пруссії в Керчі [12, арк. 2, 8–9, 11, 13, 15–16; 24, с. 47–48; 25, с. 161].

Саме в такому статусі він фігурує вже на першому аркуші архівної справи прусського консульства в Таганрозі від 10 грудня 1845 р., де описується актуальне як для Таганрогу, так і для Керчі питання навігації на Азовському морі та в Керченській протоці [11].

Важливо, що так само як до створення прусського консульства в Керчі консул в Одесі писав у звітах про стан судноплавства не лише в Одесі, але і в інших портах Чорного та Азовського морів, тепер Кеттлі описував передбачені консульським регламентом 1796 р. (зі змінами) аспекти не лише щодо безпосередньо Керчі, але і стосовно інших портових міст Азовського моря [12, арк. 25–26, 30; 22, с. 48].

Показово, що у відповідних справах *Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz* кореспонденція за підписом Кеттлі написана переважно французькою мовою.

І ще одна важлива для розуміння консульської практики річ: Едвард Кеттлі офіційно представляв у Керчі інтереси не тільки Пруссії, будучи ще й віце-консулом Сполучених королівств Швеції та Норвегії [10], утворених в результаті шведсько-норвезької війни 1814 р. і таких, що проіснували до 1905 р.

Відповідаючи і за інші порти Азовського моря, Кеттлі мав змогу добре до них придивитись і оці-

нити їх потенційні можливості, що підштовхнуло його до наміру змінити місце проживання і перебратись із Керчі до Бердянська. Саме цей намір Кеттлі висловив 4 листопада 1848 р. у своєму листі з Бердянська до Одеси, адресованому тамтешньому консулу Пруссії Треббіню. Аби останній не хвилювався з приводу зміни Едвардом Кеттлі (який офіційно продовжував бути консулом Пруссії у Керчі) місця проживання, Кеттлі писав, що його переїзд цілком відповідає інтересам Пруссії. Йшлося про те, що Кеттлі виступив з ідеєю розширення мережі консульств Пруссії на Азовському морі і пропонував запровадження посади прусського віце-консула або консульського агента у Бердянську. Причому цю ідею Кеттлі висловив як Треббіню, так і ще раніше Міністру закордонних справ Пруссії і прусському послу в Петербурзі [12, арк. 49; 24, с. 48].

Втім, в жодному з наявних у нашому розпорядженні джерел Кеттлі не фігурує як прусський консульський представник у Бердянську, хоча факт його проживання саме в цьому приморському місті принаймні до березня 1849 р. зафіксований у тому числі і в низці його листів, що відклались у справі *Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz* [12, арк. 53–54]. В цих листах Кеттлі все ще підписувався як консул у Керчі, і в такому ж статусі він значився у списках консулів у виданнях «*Genealogisch-historisch-statistischer Almanach für das Jahr 1848*» [13, с. 128] і «*Illustrierter Kalender für 1849*» [15, с. 110].

У базі даних Еріка Амбургера присутнє твердження, що Едвард Кеттлі не тільки переїхав до Бердянська, а, залишивши посаду прусського консула у Керчі у 1848 р., наступного року вже був британським віце-консулом у Бердянську [10]. Втім, не знайдено жодного підтвердження цьому ні в джерелах, ні в дослідженнях з історії консулів Великої Британії у Бердянську [24, с. 49].

Станом на 1850 р. Едвард Кеттлі вже мешкав далеко від Азово-Чорноморського узбережжя, повернувшись до Балтики, де неподалік Петербургу мав заміську резиденцію [27, с. 96].

Служіння інтересам Пруссії вже було позаду, і тепер Едвард Кеттлі зосередився на британській громаді Петербургу. Коли ж у 1865 р. агент Лондонської Російської компанії у Петербурзі Чарльз Моберлі через свій 78-річний вік не зміг здійснити поїздки до Кронштадта, Москви та Архангельська для обстеження там стану церковного майна Російської компанії, саме Едвард Кеттлі виявився єдиним, хто проявив жваву зацікавленість відповідними питаннями і взаєминами між капела-

ном та англійською колонією в Кронштадті. Тож Едвард Кеттлі і був призначений на посаду агента Лондонської Російської компанії у Петербурзі [17, с. 266]. Цікаво, що колишній прусський консул посів місце свого дядьки, адже Чарльз Моберлі був братом матері Едварда.

При прийнятті рішення про призначення Едварда Кеттлі агентом Лондонської Російської компанії у Петербурзі була взята до уваги та обставина, що ще раніше він був тимчасовим виконувачем обов'язків скарбника британської факторії («British Factory») в Петербурзі [17, с. 266]. Якщо з першої половини 1860-х рр. він був тимчасовим виконувачем обов'язків скарбника цієї факторії, то з 1869 по 1874 р. він вже був її повноправним скарбником. А саме скарбник, якого щорічно обирали члени британської факторії, вважався найважливішою «офіційною» персоною громади [17, с. 63].

Едвард Кеттлі залишив Російську компанію у 1881 р. [27, с. 104] і перебрався до Англії [27, с. 96]. Його дружина Клеменс Еліза Кеттлі (в дівоцтві Кемп) померла незадовго до того, 1 липня 1880 р. Вже перебравшись до Борнмуту, 21 січня 1886 р. 70-річний колишній прусський консул у Керчі взяв другий шлюб із Маргарет Френсіс Алінгтон. Народжена у селі Свінхоуп Маргарет Френсіс була на 28 років молодшою за свого чоловіка. Ця дружина Едвард Кеттлі померла у 44-річному віці 19 червня 1898 р. у Боскомбі, передмісті Борнмуту [9].

Сам колишній прусський консул у Керчі Едвард Кеттлі теж помер у Борнмуті. Це сталося 15 березня 1895 р. [9]. Борнмут був і є популярним серед англійців, і передусім англійських пенсіонерів, містом-курортом на березі Ла-Маншу, в графстві Дорсет. Тож те, що Едвард Кеттлі вирішив провести кінець свого життя там, не є дивним. Згодом таке ж рішення прийняв, скажімо, славнозвісний англійський класик світової літератури ХХ ст., один з фундаторів високого фентезі Джон Роналд Руел Толкін (1892–1973).

На сьогодні до родинного дерева нащадків прапрапрапрадіда і прапрапрапрабабусі прусського консула в Керчі Едварда Кеттлі внесено вже 517 осіб, що стало результатом тривалої роботи, якою в останні десятиліття займалися Джоан Харкер Кеттлі, Тім Кеттлі, Бетті Ковені, Джеральд Ковені, Джон Девід Хіллз, Еріка Хіллз і Ребекка Хатчінсон [9]. Нині за листування по цих питаннях відповідає Еріка Хіллз із Австралії.

До цієї ж справи певною мірою долучився Університет Лідса, де ще в 1982 р. був створений Лідський російський архів, який нині нараховує близько 650 колекцій рукописів, фотографій та інших архівних матеріалів, які стосуються англо-російських контактів у ХІХ–ХХ ст. [19]. Наряду з колекцією українського дисидентського самвидаву радянських часів «Смолоскип» там зберігається і колекція «Cattley, Family» (LRA/MS 1406). В цій колекції – папери 1800–1999 рр. англійською, німецькою, російською та французькою мовами [8]. Крім того, у Лідському російському архіві знаходиться і «Whishaw Collection» (LRA/MS 811) з англо-, німецько- та російськомовними паперами цих родичів Кеттлі за 1823–2010-ті рр. [29].

Висновки. Таким чином, перший за хронологією консульський представник Пруссії у Керчі, за ініціативи якого це консульство і було влаштоване, не був, на відміну від більшості представників мережі прусських консульств, пов'язаний із Пруссією ні етнічною приналежністю, ні підданством. Англієць Кеттлі мав широкі родинні зв'язки як у Великій Британії, так і в Російській імперії, що суттєво допомагало йому як у веденні бізнесу, так і в консульській службі, яка, втім, для нього була другорядною і не тривалою.

В біографії Едварда Кеттлі все ще залишається не з'ясованих моментів, тож перспективи подальшого вивчення тематики полягають передусім у заповненні цих лакун, а також у створенні комплексного дослідження з історії прусської консульської мережі на Півдні України.

Список літератури:

1. Константінова В. Віце-консул Великої Британії у Бердянську Харві Роберт Лоу та його рапорти. *Scriptorium nostrum*. 2016. Вип. 3. № 6. С. 76–91.
2. Константінова В., Лиман І., Ігнатова А. *Європейське спрямування Північного Приазов'я в імперську добу: британські консульські рапорти про італійське судноплавство*. Бердянськ: ФО-П Ткачук О.В., 2016. 184 с.
3. Лиман І., Константінова В. Британський консул у Бердянську Вільям Георг Вагстаф. *Scriptorium nostrum*. 2015. Вип. 3. С. 72–90.
4. Лиман І., Константінова В. З'єднуючи Британську, Російську і Німецьку імперії: родина британського віце-консула Джона Грієвза в авангарді модернізації на Півдні України. *Україна модерна*. 2018. Вип. 25. С. 194–222.

5. Лиман І., Константинова В. На захисті інтересів Великої Британії у Північному Приазов'ї: консул Джеймс Ернест Наполеон Зораб. *Історія торгівлі, податків та мита*. 2015. Вип. 2. С. 139–156.
6. Лиман І., Константинова В. Український Південь очима консулів Британської імперії 19 – початку 20 ст. Том 1: Британські консули в портовому місті Бердянську. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної Академії Наук України, 2018. 630 с.
7. Лиман І., Константинова В., Данченко Є. Британський консул і промисловець Джон Грієвз. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2017. 200 с.
8. Cattley, Family. *Library. University of Leeds*. URL: <https://explore.library.leeds.ac.uk/special-collections-explore/20013>. (дата звернення: 26.03.2024).
9. Descendants of Stevan Catlay and Elizabeth Jube. URL: <http://freepages.rootsweb.com/~hills/genealogy/cattley/d1.html#i250>. (дата звернення: 26.03.2024).
10. Erik-Amburger-Datenbank. Ausländer im vorrevolutionären Russland. URL: <https://www.amburger.ios-regensburg.de/index.php?id=82498&mode=1>. (дата звернення: 31.03.2024).
11. Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz. III, HA MdA II Nr. 451: Konsulat in Taganrog, Bd. 2. 1845–1868.
12. Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz. III, HA MdA II Nr. 456: Konsulate in Kertsch auf der Krim und in Berdjansk. 1845–1868.
13. Genealogisch-historisch-statistischer Almanach für das Jahr 1848. Weimar: Landes-Industrie-Comptoirs, 1848. 845 s.
14. Harris S.M. British military intelligence in the Crimean War, 1854-1856. London-Portland: Frank Cass Publishers, 1999. 182 p.
15. Illustrierter Kalender für 1849: Jahrbuch der Ereignisse, Bestrebungen und Fortschritte im Völkerleben und im Gebiete der Wissenschaften, Künste und Gewerbe. Leipzig: J.J. Weber, 1849. 252 s.
16. Intelligenzblatt Nr. 120. *St. Petersburgische Zeitung*. 31. März 1835. S. 421.
17. Karttunen M.-L. Making a communal world. English merchants in imperial St. Petersburg. Academic dissertation to be publicly discussed, by due permission of the Faculty of Social Sciences at the University of Helsinki. Helsinki: Helsinki University Press, 2004. 326 p.
18. Karttunen M.-L. The British factory at St. Petersburg: A case study of a nineteenth-century. *NGO*.
19. Leeds Russian Archive Collections. *Library. University of Leeds*. URL: https://library.leeds.ac.uk/special-collections/collection/728_. (дата звернення: 26.03.2024).
20. Lyman I., Konstantinova V. British Consul in Berdyansk Cumberland, great-greatgrandfather of modern Sherlock Holmes. *Scriptorium nostrum*. 2017. Vol. 2. № 8. Pp. 195–202.
21. Lyman I., Konstantinova V. British consulates in port cities of the Northern Black Sea and Azov Region of the second half of the 19th – early 20th centuries. *East European Historical Bulletin*. 2019. Vol. 12. Pp. 44–53.
22. Lyman I., Konstantinova V. British consuls in Berdyansk: Connecting regions and countries. *Британські адреси Півдня України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 26 листопада 2021 р.)*. Київ: ТОВ «Геопринт», 2021. С. 11–13.
23. Lyman I., Konstantinova V. British vice-consul in Berdyansk John Edward Greaves. *Scriptorium nostrum*. 2016. Vol. 2. № 5. Pp. 86–108.
24. Lyman I., Konstantinova V. Network formation of the Prussian Consular Offices in Ukrainian lands in the 19th century: Case study of the port city of Kerch. *East European Historical Bulletin*. 2021. Vol. 18. Pp. 45–55.
25. Lyman I., Konstantinova V. Prussian consuls on the Southern Ukrainian frontier in the 19th century. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi The Journal of Southeastern European Studies*. 2020. Vol. 35. Pp. 145–173.
26. Lyman I., Konstantinova V. William George Wagstaff – British consul, responsible for Ekaterinoslav Province and ports of the Sea of Azov. *Istoriia i kultura Prydniprov'ia: Nevidomi ta malovidomi storinky*. 2016. Vol. 12. Pp. 57–62.
27. Mahnke-Devlin J. Britische migration nach russland im 19. Jahrhundert: Integration-Kultur-Alltagsleben. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2005. 297 S.
28. Mary Emily Ropes. *Curiosmith*. URL: <https://curiosmith.com/pages/mary-emily-ropes>. (дата звернення: 26.03.2024).
29. Whishaw Collection. *Library. University of Leeds*. URL: <https://explore.library.leeds.ac.uk/special-collections-explore/20462>. (дата звернення: 26.03.2024).

Malinina A.F. PRUSSIAN CONSUL IN KERCH EDWARD KETTLEY AND HIS FAMILY

In the article, the author analyses in detail the biography of Edward Kettley, focusing on his background, career and activities as the Prussian consul in Kerch. Kettley was born in St. Petersburg in 1816 to an English family of merchants who were well integrated into the British community of the Russian Empire. His family roots can be traced back to the 17th century, in particular to his great-great-grandfather Stephen Kettley, who founded a trading business in London. The author explores the trading activities of the Cattley family, noting that Edward's father, Robert IV Cattley, represented Cattley & Co, a company specialising in international trade. It was thanks to his family connections in the commercial sphere that Edward Cattley gained considerable experience in doing business and international economic relations. As for his diplomatic career, the study highlights Kettley's appointment as Prussian Consul in Kerch in 1845. His main task was to represent Prussian interests in the region, which was becoming increasingly important for international trade, especially in the context of shipping through the Black and Azov Seas. The consul was responsible for supporting Prussian merchants, controlling trade agreements, and ensuring the safety of navigation. The author of the article draws on a wealth of archival material, including documents from the Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz in Berlin, which allows us to reconstruct the details of Kettley's activities as a consul. An important role is also played by scholarly publications analysing the development of the Prussian consulate network in southern Ukraine, as well as British archives containing information on Kettley's interaction with British and Prussian diplomats. The article also examines Edward Kettley's personal life: his marriage to Clemens Eliza Kemp in 1843, the birth of his children, and the subsequent stages of his life after his diplomatic service. Kettley's move to Berdiansk in 1848 and his attempts to expand the Prussian consular network in the region are also analysed. Thus, the study not only fills the gaps in the study of the diplomatic history of southern Ukraine, but also introduces unique data on an English merchant and diplomat who played a significant role in the development of international trade and consular service in the nineteenth century.

Key words: Prussia, Britain, consul, Kerch, international trade, diplomacy.